

بلای خشکسالی دامن عشایر خراسان جنوبی را هم گرفت!

کاهش ۵۶ درصدی بارندگی، خشک شدن ۲۴۰ حلقه چاه مالداري، چنبره خشکسالی بر ۸۰ درصد از مراتع، کمبود و گرانی علوفه باعث شده که عشایر خراسان جنوبی سال سختی را در خشکسالی بی‌سابقه نیم قرن اخیر تجربه کنند و برای کاهش اثرات ناشی از خشکسالی و کم‌آبی بیش از پیش نیازمند حمایت هستند.

به گزارش خبرنگاران جامعه گزارش خبر، از ابتدای بهار امسال گزارش‌های اداره کل هواشناسی و شرکت آب منطقه‌ای خراسان جنوبی از کاهش شدید بارندگی در این استان حکایت داشت که بیشترین تاثیر را بر بخش کشاورزی و دامداری می‌گذارد. آمارهای دفتر مطالعات پایه منابع آب شرکت آب منطقه‌ای خراسان جنوبی نشان می‌دهد که متوسط ریزش‌های جوی از ابتدای سال آبی جاری (اول مهر ۱۳۹۹) تا ۱۲ مرداد ۱۴۰۰ براساس محاسبات انجام شده به روش منحنی هم باران برابر ۷۴.۱۲ میلیمتر بوده که این میزان نسبت به بارندگی مشابه سال گذشته (۱۶۹.۱۴ میلیمتر) ۵۶ درصد کاهش و نسبت به متوسط بارندگی مشابه در دوره درازمدت (۱۱۴.۴۲ میلیمتر) ۳۵ درصد کاهش داشته است. در حال حاضر از ۴۴ دشت مطالعاتی استان ۹ دشت محدوده بحرانی، ۲۲ دشت ممنوعه و ۱۳ دشت آزاد است و سال آبی جاری در خراسان جنوبی مانند بسیاری از مناطق کشور کم‌بارش بود که بحرانی‌ترین شرایط را در ۵۰ سال اخیر برای عشایر این استان رقم زد. بر اثر کمبود شدید بارندگی، دشت‌ها و مراتع خراسان جنوبی اکنون با خشکسالی بی‌سابقه روبه‌رو هستند چرا که در بهار امسال رویش علوفه در ۸۰ درصد مراتع رخ نداده است.

این در حالی است که ۲ سال گذشته که در خراسان جنوبی ترسالی داشتیم، ۸۰ درصد دام عشایر از مراتع تغذیه می‌شدند و امسال به دلیل نبود رویش علوفه، تقریباً صد درصد دام به صورت دستی تغذیه می‌شود که با توجه به گرانی علوفه، پرورش دام هزینه‌های زیادی را بر دست عشایر می‌گذارد. همچنین توزیع نهاده‌های دامی یارانه‌ای نیاز دام عشایر را تامین نمی‌کند و قیمت علوفه‌های خشبی و نهاده‌های دامی هم در بازار آزاد به شدت بالاست، به همین خاطر اغلب عشایر خراسان جنوبی به ناچار در حال فروش و حراج دام‌های مولد خود برای خرید علوفه سایر دام‌ها هستند چرا که در این بحران خشکسالی مجبورند ۷۰ درصد درآمد خود را صرف خرید علوفه و نهاده دامی کنند. قیمت فروش دام عشایر نسبت به ۲ سال گذشته کاهش ۲۰ درصدی داشته چرا که اکنون هر کیلوگرم دام زنده بین ۳۵ تا ۴۵ هزار تومان در خراسان جنوبی به فروش می‌رسد در حالی که قیمت دام زنده در اواسط سال گذشته ۶۰ هزار تومان بود و این کاهش قیمت دام زنده در سال جاری در کنار افزایش نرخ نهاده‌های دامی، بر مشکلات عشایر این خطه افزوده است.

خرید تضمینی دام عشایر اقدام موثری بود که در سال جاری با پیگیری سازمان امور عشایر ایران با هدف قطع کردن دست دلان توسط شرکت پشتیبانی امور دام اجرایی شد اما به گفته رییس این سازمان، تاکنون در این زمینه کُند عمل شده است. خرید تضمینی دام با ترکیب خاصی از نر، ماده، بز، بزغاله، میش و بره توسط شرکت پشتیبانی امور دام انجام می‌شود و به دلیل اینکه این شرایط ترکیب دام در مناطق عشایری خراسان جنوبی وجود ندارد عملاً اجرای این طرح دردی را از عشایر این خطه در این بحران خشکسالی دوا نکرده است. کم‌آبی به عنوان یکی از مشکلات چندین سال عشایر خراسان جنوبی در سال جاری به دلیل خشک شدن ۲۴۰ حلقه چاه مالداري و کاهش دبی سایر چاه‌ها، قنوات و چشمه‌ها تشدید شده و به شدت عشایر را دچار مشکل کرده، به عنوان مثال سال گذشته آبرسانی سیار به چهار هزار و ۵۰۰ خانوار عشایری این استان انجام می‌شد که در سال جاری به دلیل شدت خشکسالی به هفت هزار و ۶۰۰ خانوار افزایش یافته است. کمبود علوفه دام مهمترین مشکل عشایر است

یدالله حسینی از عشایر طایفه حسینی بهلولی مستقر در منطقه همت‌آباد سربیشه، کمبود علوفه دام را مهمترین مشکل عشایر ذکر کرد و گفت: توزیع نهاده‌های دامی یارانه‌ای نیاز دام عشایر را رفع نمی‌کند و نیاز است سهمیه دام عشایر افزایش پیدا کند. وی در گفت و گو با خبرنگار ایرنا افزود: امسال خشکسالی بیشترین ضربات خود را به عشایر وارد کرده و حتی معیشت آنان را به شدت تحت تاثیر قرار داده است.

حسینی با گلایه‌مندی از گرانی علوفه در بازار آزاد گفت: قیمت علوفه‌های خشبی و نهاده دامی به شدت افزایش یافته به گونه‌ای که یک کیلوگرم کاه ۶ هزار تومان و یک کیلوگرم جو هفت هزار و ۵۰۰ تومان قیمت‌گذاری می‌شود. وی ادامه داد: با این قیمت‌ها واقعاً پرورش دام صرفه اقتصادی ندارد و عشایر از روی ناچاری دام‌هایشان را نگهداری می‌کنند به امید اینکه سال آینده سال پربارشی باشد.

این دامدار عشایر گفت: در سال‌های گذشته که ترسالی بود ۸۰ درصد دام عشایر از مرتع تعلیف می‌شد اما امسال چون علوفه رویش نداشته، ۱۰۰ درصد دام به صورت دستی تغذیه می‌شود که هزینه‌های سنگینی را برای عشایر داشته است. وی اظهار داشت: در سال جاری تولید محصولات عشایر هم به شدت کاهش یافته به گونه‌ای که برخی از عشایر منطقه نتوانستند محصولات لبنی مصرفی خودشان را تولید کنند.

حسینی گفت: امسال کمتر کسی سراغ دام عشایر را می‌گیرد و دام عشایر روی دستشان مانده است، گاهی دلان هم که برای خرید، ورود پیدا می‌کنند با قیمت خیلی ارزان و با چک‌های بلندمدت دام را خریداری می‌کنند.

وی افزود: طرح خرید تضمینی دام با شرایط و ترکیبی خاصی توسط شرکت پشتیبانی امور دام انجام می‌شود و با توجه به اینکه این ترکیب دام در منطقه وجود ندارد، دردی از عشایر منطقه دوا نکرده است.

وی اظهار داشت: اگر شرکت پشتیبانی امور دام قصد حمایت از عشایر را دارد واقعاً دام‌ها را خریداری کند نه اینکه قانون و جدول طراحی کند، عشایر خودشان بهتر تشخیص می‌دهند که چه نوعی دام را مازاد برای فروش دارند.

حسینی با اشاره به اینکه عشایر در این بحران خشکسالی نیازمند حمایت دولت هستند گفت: ضربه سنگینی که خشکسالی در سال جاری به عشایر وارد کرده در ۵۰ سال اخیر بی‌سابقه بوده است.

عطش آب در مناطق عشایری

یکی از عشایر مستقر در دشت گلورده شهرستان درمیان کم‌آبی را مشکل اصلی عشایر در این گرمای تابستان عنوان کرد و گفت: آب توسط اداره امور عشایری شهرستان به صورت سیار تامین می‌شود اما به دلیل شدت گرما، این مقدار آب نیاز و عطش عشایر را رفع نمی‌کند و خواهان افزایش حجم آب ارسالی هستیم.

محمدرقی بهلولی افزود: در سال جاری خشکسالی به عشایر ضربه وارد کرد و کم‌آبی و کمبود علوفه، مشکل اصلی عشایر است.

وی گفت: خشکسالی به شدت دام عشایر را نحیف و لاغر کرده است و به دلایل مختلف ۲۰ تا ۳۰ درصد تلفات دام داشته‌ایم.

وی عنوان کرد: در حال حاضر دام زنده عشایر بین ۳۵ تا ۴۵ هزار تومان خرید و فروش می‌شود که نسبت به گرانی علوفه واقعا عشایر متضرر می‌شود، قیمت دام زنده عشایر امروز با قیمت مرغ یکسان است.

این عشایر درمیانی اظهار داشت: خشکسالی در سال جاری بیشترین حجم خسارت را به عشایر وارد کرده است و معیشت عشایر تحت تاثیر قرار گرفته چرا که عشایر هر درآمدی دارند، صرف خرید علوفه برای دام خود می‌کنند.

وی گفت: برخی از عشایر منطقه که توان خرید علوفه نداشتند، چوب حراج به دام خود زدند و دام خود را با کمترین قیمت به دلالان فروختند تا بتوانند هزینه پرورش سایر دام‌های خود را تامین کنند.

بهلولی گفت: در ۶۰ سال گذشته این شدت خشکسالی را تجربه نکرده‌ایم و انتظار ما در این بحران حمایت دولت درخصوص اختصاص سهمیه بیشتر نهاده دامی یارانه‌ای است تا بتوانیم این سال بحرانی را پشت سر بگذاریم.

وی عنوان کرد: اداره کل امور عشایر استان بدون محدودیت تسهیلات در اختیار عشایر قرار می‌دهد اما با این وضعیت توان بازپرداخت تسهیلات را نداریم.

خسارت ۸۸۰ میلیارد تومانی به عشایر

خسارت خشکسالی در بخش‌های مختلف از جمله کاهش تولیدات، ضعیف شدن دام و سقط جنین، کاهش علوفه مراتع و خشک شدن چاه‌های مالداري بوده و به گفته مدیرکل امور عشایر خراسان جنوبی از بهمن سال گذشته تاکنون خشکسالی بیش از ۸۸۰ میلیارد تومان خسارت به جامعه عشایری استان وارد کرده است.

مهدی عصمتی‌پور با بیان اینکه تیغ خشکسالی امسال برنده‌تر از سال‌های قبل شده است گفت: به عنوان مثال فقط در زمینه تولید محصولات لبنی، عشایر امسال ۸۰ درصد کاهش تولیدات را داشته‌اند و حتی در زمینه جمع‌آوری گیاهان دارویی سالیان گذشته عشایر درآمدزایی خوبی داشتند که امسال به دلیل فقر مراتع هیچ برداشتی نداشتند.

وی با اشاره به اینکه نهاده‌های دامی عشایر به دو صورت سهمیه‌ای یارانه‌ای و علوفه خشک و خشبی با قیمت آزاد اما ارزان‌تر تامین می‌شود افزود: به ازای هر دام سبک ماهانه سه کیلوگرم توزیع نهاده دامی یارانه‌ای داریم که در مجموع در سه ماه نخست سال جاری ۱۰ هزار و ۳۷۷ تن نهاده بین دام عشایر استان توزیع شده است.

وی عنوان کرد: در زمینه تامین علوفه خشبی یا خشک با همکاری ۱۰ تعاونی عشایری و اتحادیه استان و با حمایت بنیاد برکت و بسیج سازندگی علوفه خشک از سایر استان‌ها خریداری و به استان حمل می‌شود و در اختیار عشایر قرار می‌گیرد تا عشایر برای فصل زمستان دام خود ذخیره‌سازی کنند که این علوفه‌ها هم ارزان‌تر و هم در دسترس عشایر است.

مدیرکل امور عشایر خراسان جنوبی با تاکید بر اینکه این اداره کل مشکلی در پرداخت تسهیلات به جامعه عشایری برای تامین علوفه دام ندارد گفت: پارسال ۲۶ میلیارد و ۵۰۰ میلیون تومان تسهیلات ارزان‌قیمت برای تامین نهاده‌های دامی به عشایر پرداخت شد که این تسهیلات از آغاز امسال تاکنون به ۶۳ میلیارد تومان رسیده است.

وی افزود: از این تسهیلات ارزان‌قیمت، ۴۳ میلیارد تومان به حساب عشایر واریز شده و مابقی در حال تشکیل پرونده و انعقاد قرارداد است و در مجموع تسهیلات اختصاص یافته در سه ماه نخست امسال نسبت به سال گذشته ۲.۵ برابر افزایش داشته است.

عصمتی‌پور بیان کرد: به تعاونی‌های عشایری استان هم اعلام کردیم که تسهیلات بدون محدودیت در اختیار آنها قرار می‌گیرد تا نسبت به تامین علوفه دام عشایر اقدام کنند و در اختیار عشایر برای ذخیره‌سازی در فصل سرما قرار دهند.

وی درباره خرید دام مازاد عشایر هم گفت: این موضوع توسط شرکت پشتیبانی امور دام انجام می‌شود ولی با توجه به کمبود زیرساخت‌های استان روند انجام طرح متأسفانه با کندی انجام می‌شود که اخیرا با پیگیری انجام شده و قراردادی که با کشتارگاه یزد بسته شده، روند انجام کار بهتر شده است.

عصمتی‌پور افزود: مساله مجوز صادرات دام استان به سیستان و بلوچستان را پیگیری کردیم که این اتفاق باعث شد حجم زیادی از فشار بر دوش عشایر برداشته شود.

وی گفت: در سال جاری واکسیناسیون رایگان عشایر را با همکاری اداره کل دامپزشکی خراسان جنوبی پیگیری کردیم که انجام شد.

افزایش ۲ برابری آبرسانی سیار به عشایر

وی گفت: امسال به دلیل خشکسالی و گرمای هوا آبرسانی سیار به عشایر استان را به ۲ برابر افزایش دادیم، سال گذشته آبرسانی سیار به چهار هزار و ۵۰۰ خانوار عشایری انجام می‌شد که به دلیل خشک شدن قنوات، چاه‌های مالداري و چشمه‌های عشایر این تعداد در سال جاری به هفت هزار و ۶۰۰ خانوار افزایش یافته است.

مدیرکل امور عشایر خراسان جنوبی افزود: گاهی برخی عشایر اذعان دارند که نسبت به خرید تانکر آب از بخش خصوصی اقدام می‌کنند اما واقعیت این است برخی از عشایر که بالای ۵۰۰ راس دام دارند، ۵۰ درصد آب دام و ۱۰۰ درصد آب شرب آنها را ما تامین می‌کنیم و به دلیل تمکن مالی بخشی از آن برعهده خود عشایر است.

وی بیان کرد: امسال به دلیل کاهش نزولات آسمانی ۲۴۰ حلقه چاه‌های مالداري در محلات عشایر خشکیده است و این موضوع باعث شده که مشکلات کم‌آبی عشایر به شدت افزایش یابد.

عصمتی‌پور با اشاره به اینکه کار آبرسانی به عشایر با ۲۳ دستگاه تانکر دولتی و خصوصی انجام می‌شود گفت: از این تعداد پنج دستگاه تانکر خصوصی است و از طریق قرارگاه آب استان پیگیر هستیم که در راستای حل مشکل کم‌آبی عشایر تعداد ناوگان خصوصی به ۱۰ دستگاه افزایش یابد تا عشایر در تابستان داغ امسال دچار چالش نشوند.

وی عنوان کرد: برای تامین آب عشایر و دام آنان به صورت سیار در سال جاری به هفت میلیارد و ۴۰۰ میلیون تومان اعتبار نیاز داریم، البته از فرمانداران درخواست داریم که در کمیته‌های برنامه‌ریزی شهرستان‌ها جامعه عشایری را به صورت ویژه ببینند تا بتوانیم با این نگاه ویژه مشکلات جامعه عشایری را در زمینه کم‌آبی به حداقل برسانیم.

مدیرکل امور عشایر خراسان جنوبی گفت: تلاش مجموعه ما این است که در این شرایط سخت خشکسالی، آب را به موقع به عشایر برسانیم اما در زمینه تامین آب به موقع و مورد نیاز عشایر با کمبود اعتبار مواجه هستیم و در این زمینه ۲ میلیارد و ۹۰۰ میلیون تومان به تشکیل‌های عشایری و بخش خصوصی به عنوان پیمانکاران آبرسانی سیار این اداره کل دیون داریم.

وی ضمن تشکر از استاندار خراسان جنوبی و سازمان امور عشایر ایران که تاکنون همراهی‌های خوبی در زمینه تامین آب عشایر داشته‌اند اضافه کرد: در سال جاری با توجه به شرایط سخت کم‌آبی در مناطق عشایری استان باز هم نیازمند مساعدت و حمایت در اختصاص اعتبار ویژه برای تامین آب عشایر هستیم.

عصمتی‌پور گفت: امسال عشایر خراسان جنوبی بحرانی‌ترین سال را تجربه می‌کنند و خشکسالی بی‌سابقه کمر عشایر را خم کرده است. وی اضافه کرد: به نسبت شرایط کشور، نظام و دولت کمک خوبی به عشایر می‌کنند اما به دلیل شرایط سخت امسال اگر حمایت مالی بیشتری شویم، بهتر می‌توانیم در راستای حل مشکلات عشایر اقدام کنیم.

وی با بیان اینکه در تامین آب عشایر ۲ موضوع آبرسانی سیار و پایدار را در دستور کار داریم گفت: در زمینه آبرسانی پایدار به عشایر هدف تامین آب پایدار و دائم، با کیفیت و بهداشتی و ایجاد اشتغال دائم است که در همین راستا طرح آبرسانی به ۴۰ محله عشایری منطقه بمرود زیرکوه را سال گذشته به اتمام رساندیم.

مدیرکل امور عشایر خراسان جنوبی گفت: در حال حاضر طرح آبرسانی به محلات عشایری خواجه منجیکوه و چاه زرد نهبندان و طرح آبرسانی به محلات عشایری بخش دستگردان طبس را در دست اجرا داریم، البته طرح‌های مطالعاتی زیادی در شهرستان‌های مختلف در زمینه تامین آب پایدار عشایر انجام شده یا در دستور کار است.

معیشت عشایر تحت تاثیر خشکسالی

وی این خشکسالی در خراسان جنوبی را در ۵۰ سال اخیر بی‌سابقه دانست و گفت: خشکسالی در سال جاری بحران عجیبی است که معیشت جامعه عشایری ما به شدت تحت تاثیر آن قرار گرفته است.

عصمتی‌پور افزود: امسال جامعه عشایری بیشترین و سنگین‌ترین ضربات خشکسالی را متحمل شدند که در ۵۰ سال گذشته بی‌سابقه بوده چرا که در نوک اصلی پیکان خشکسالی و کم‌آبی قرار گرفته‌اند.

وی بیان کرد: در سال آبی جاری نسبت به سال گذشته ۵۶ درصد و نسبت به بلندمدت ۳۵ درصد کاهش بارندگی‌ها را در خراسان جنوبی داشته‌ایم و از مجموع هشت میلیون و ۵۰۰ هزار هکتار مراتع خراسان جنوبی، سه میلیون و ۴۰۰ هکتار در اختیار جامعه عشایری است که امسال به دلیل کاهش بارندگی در ۸۰ درصد مراتع استان رویش علوفه را نداشتیم و مراتع خشک بودند.

وی گفت: این در حالی است که در سال‌های گذشته ۷۵ تا ۸۰ درصد علوفه دام عشایر از مراتع تامین می‌شد اما در سال جاری به دلیل فقر شدید مراتع و نبود رویش علوفه، دام عشایر ۱۰۰ درصد به صورت دستی تغذیه می‌شود که این موضوع هزینه‌های سنگینی بر دست عشایر گذاشته است.

مدیر امور عشایر شهرستان خوسف هم گفت: دغدغه اصلی ما این است که در این شرایط خشکسالی و تابستان گرم، عشایر مشکل کمتری درخصوص تامین آب داشته باشند که رفع این دغدغه نیازمند تخصیص اعتبارات ویژه و به موقع است.

هادی نوری در گفت و گو با خبرنگار ایرنا اظهار داشت: در سال جاری به دلیل خشکسالی و گرمای هوا حجم آبرسانی سیار به عشایر منطقه ۶۰ درصد افزایش یافته است.

وی افزود: ۱۳۰ محله عشایری در این شهرستان داریم و به ۱۰۱ محله با تانکر آبرسانی می‌شود، در حالی که سال گذشته آبرسانی سیار به ۷۲ محله عشایری را داشتیم.

مدیر امور عشایر شهرستان خوسف عنوان کرد: برای تامین آب مورد نیاز و به موقع عشایر به یک دستگاه تانکر آبرسان جدید و به صورت فوری نیاز داریم تا به جامعه عشایر بتوانیم خدمت بهتری ارائه دهیم.

وی افزود: با توجه کاهش شدید بارندگی و کم‌آبی در مناطق عشایری باید اعتبارات ویژه اختصاص یابد تا برای تامین آب عشایر یک کار جهادی را شروع کنیم و تمامی قنات، چشمه‌ها و آب انبارها عشایر را مرمت کنیم و جلوی هدررفت آب را بگیریم.

نوری گفت: باید روان آب‌ها و آب رودخانه‌های فصلی شهرستان را با احداث بندهای خاکی مهار کنیم تا عشایر از آن استفاده بهینه داشته باشند.

گلایه عشایر از نحوه خرید تضمینی دام

وی افزود: عشایر منطقه از نحوه خرید تضمینی دام گلایه دارند و در ۲ سال اخیر به دلیل بارندگی‌های مناسب، دام عشایر منطقه به ۲ برابر افزایش یافت که در سال جاری به دلیل خشکسالی و گرانی علوفه، عشایر توان نگهداری همه دام خود را ندارند.

مدیر امور عشایر شهرستان خوسف گفت: از طرفی توقع عشایر این است که واقعا دام مازادی که عشایر تشخیص می‌دهند، خریداری شود و انتظار از شرکت پشتیبانی امور دام حمایت به معنای واقعی است.

وی با بیان اینکه در سال جاری خشکسالی بیشترین ضربات را به جامعه عشایری وارد کرده است اضافه کرد: در مجموع تولیدات دامی و لبنی عشایر ۶۰ درصد کاهش یافته است.

نوری گفت: کمبود علوفه و کم‌آبی خسارات سنگینی را به عشایر وارد کرده است و باید به همان نسبت در تخصیص اعتبارات مدیریت بحران و سایر اعتبارات به صورت ویژه دیده شوند.

وی تصریح کرد: اگر امروز در راستای رفع مشکلات عشایر تلاش نشود، خطر مهاجرت عشایر را بیش از گذشته خواهیم داشت، هرچند اکنون نیز زنگ خطر مهاجرت عشایر به صدا درآمده و به مرحله بحران نزدیک شده است.

خراسان جنوبی با ۱۱ شهرستان و جمعیت کمتر از ۸۰۰ هزار نفر، چهارمین استان عشایری کشور است و ۸۰ درصد عشایر استان در شهرستان‌های مرزی زیرکوه، درمیان، سربیشه و نهبندان سکونت دارند.